

Några problem av personhistorisk art bör nämnas. Att kalla Folkungaättens kungagren för Bjälboätten (s. 220) är populärt i modern litteratur, men är av flera skäl inte att rekommendera. Folke jarl bör dessutom ha patronymikon Birgersson, ej Bengtsson som han har både i text och i personregister, då han sannolikt var son till jarlen Birger brosa. I förordet (s. 7) omnämns Bengt R. Jonssons författaridentifiering, den apokryfe Tyrgils Kristinasson, skapad av Jonsson genom en olycklig sammansmältning av skarakaniken Tyrgils och riddaren Tyrgils Klemetsson (Färla) till en person. Lämpligast hade kanske varit att förbigå författarfrågan med kommentaren att vi inte vet, framför att namnge en uppenbart fabricerad person!

Då Helvigs, Magnus Birgerssons drottning, dödsår är av viss betydelse för krönikans datering kan nämnas att det sätt på vilket hon nämns i presens eller futurum rimligtvis betyder att hon levde då versen skrevs:

Det godset ska höra henne till   thz gotz skal hon haffua mädhan gud vill
 så länge Gud i himlen vill   (v. 815 i Pippings utgåva)
 (s. 46, kapitel 19:25 f.)

I kommentaren till detta kapitel (s. 226) anges att då "Helvigs dödsår är okänt – uppgifterna varierar från 1323 till 1326 – kan detta inte användas för datering av avsnittet". Om detta kan sägas att Helvig nämns som levande i samtida material ännu vårvintern 1324 och en annalnotis fastslår att hon avled detta år. Har uppgiften inte varit bekant eller ansetts tvivelaktig? Nämnas kan att dödsåret 1324 godtagits i *Svenskt biografiskt lexikon* av Hans Gillingstam i artikeln om Helvig och av Herman Schück i den om kung Magnus Birgersson. Åtminstone detta avsnitt av kröniketexten bör alltså ha författats senast 1324, något som inte ofta uppmärksammas av dem som velat ge krönikan en senare datering.

Med detta sagt pryder boken definitivt sin plats i bokhyllan hos en historieintresserad allmänhet, men även hos forskaren – då självklart stående bredvid Pippings utgåva och hans kommentarer.

Riksarkivet

ROGER AXELSSON

Åke Möller, *Mariestads historia: Förhistorien och tillkomst* (Stockholm: Carlssons 2019). 432 s.

Åke Möller har skrivit en över 400 sidor lång historia över Mariestad som täcker stadens förhistoria och de första 20 åren in i stadens så att säga egent-

liga historia, fram till år 1603 – stadens tillkomsttid. Det är svårt att få grepp om denna tid och han definierar den därför som stadens tillkomst. Gemensamt för denna långa förhistoria är att källmaterialet är ganska begränsat och disparat till karaktär och förvaringsort. Möller reste till olika platser för att ta vara på arkeologiskt, filologiskt och arkivaliskt källmaterial. Sedan analyserade han dessa olika källtyper noggrant och sammanställde en kronologisk berättelse över de områden, byar och platser som så småningom skulle växa ihop till Mariestad. Bakom boken står alltså ett väldigt omfattande, gediget forskningsarbete. Detta imponerar desto mer när Möller uppger sig vara utan ”historisk skolning”.

Bokens tillkomst förklarar Möller därför genom att tacka de Mariestadsbor, som visade ett stort intresse för de artiklar som Möller genom åren publicerat i *Mariestads-Tidningen*. Boken är på så sätt en lokalt förankrad historia, utan att för den delen göra avkall på vetenskapliga ambitioner. Den lämnar sällan staden och dess omliggande områden, men är ändå av allmänt intresse då den ger ett intressant bidrag till Sveriges stadshistoriska forskning som på senare år – och till skillnad från våra grannländer – får allt mindre uppmärksamhet.

Boken består av två delar. Den första behandlar förhistorien, mestadels utifrån arkeologiska källor som sträcker sig tusentals år tillbaka i tiden. Den andra undersöker stadens tillkomst, de olika planer och privilegier som står bakom staden samt dess tidiga historia, då den ingick i Karl IX:s hertigdöme.

Möller försöker svara på alla frågor som kan uppstå i samband med stadens långa förhistoria, både vad gäller vägar, enskilda gårdar, små byar som så småningom växte ihop eller övergavs. Det finns också kapitel om adelns och kungens intressen, tidiga bruksanläggningar och – när det skriftliga arkivmaterialet börja tillta – även om skolan och hospitalet, stadens lagbok, domkyrkan och mycket mer.

Denna rikedom av perspektiv är bokens styrka. Möller fördjupar sig i dessa enskilda ämnen, redovisar och diskuterar materialet, utan att trötta ut sina läsare med allt för många detaljer. Som recensent uppskattade jag denna akribi som inger stort förtroende. Möller åberopar i sammanhanget Släktforskarförbundets motto: ”Sök svaren i originalen.” Utöver det betonar Möller också inledningsvis att ett antal akademiska forskare från olika universitet konsulterats för att säkra tolkningar och i synnerhet bakgrundsbeskrivningen som spelar roll för att förklara utvecklingen, även om fokus ligger på en enskild ort på väg att bli stad.

Möller hoppas att även den akademiska forskningen kan ha nytta av boken – och ja, det kommer den ha! Dessutom finns det ännu inte någon historisk studie över Mariestad. Som akademisk historiker är jag trots allt inte den tilltänkte läsaren. Och jag kan sakna en vetenskaplig fråga som driver

undersökningen framåt. Texten snuddar vid olika tillfällen vid Mariestads position inom riket, olika teorier om stadens läge och ekonomi, men dessa debatter hade kunnat fördjupas mer.

Publiken är dock först och främst de som bor i Mariestad. Möller uppger att han hoppas att de många arkivfynden inte stör läsningen. Referenser har placerats som slutnoter längst bak i boken och redovisar inte mer än källhänvisningar. Boken har på så sätt blivit mer än en välskriven berättelse om Mariestads historia. Den är utgiven i *coffee-table*-format, omsorgsfullt satt i två textkolumner per sida. Den innehåller många bilder på viktiga personer, kartor, källmaterial och arkeologiska föremål, som kompletterar och fördjupar innehållet och som författaren uppenbarligen med stor energi samlat för att göra berättelsen tillgänglig.

Johann Wolfgang von Goethe skrev för drygt 200 år sedan att "Das Beste, was wir von der Geschichte haben, ist der Enthusiasmus, den sie erregt." (*Wilhelm Meisters Wanderjahre* II, 1814) Han betonade den entusiasm som historien kan bidra med, en ofta förbisedd kvalitet. Möller vill inte bara berätta, han vill uppenbarligen engagera och funderar redan i inledningen om att skriva en fortsättning om stadens historia på 1600-talet; den var planerad från början. Från och med tidigt 1600-tal finns det dock så många källor att projektet lades åt sidan tills vidare.

Mariestadsborna får därför hoppas att Möller fortsätter på sin väg. Det gäller också att de stiftelser som möjliggjorde publikationen inser att den entusiasm som drev Möllers projekt kan påverka en hel stad. Som stadshistoriker har vi stor nytta av en väldigt gedigen genomgång av en stads långa förhistoria och av det intresse som Möller uppenbarligen skapade och förtjänar.

Stockholms universitet

HEIKO DROSTE

Leos Müller, *Neutrality in World History* (New York: Routledge 2019). 177 p.

Writing a general history of neutrality is a huge challenge. The study of neutrality had been for a long time a field of investigation for legal historians, but during the last decade some historians devoted their works to the understanding of neutrality, Leos Müller is one of them.

Müller's book begins with a useful introductory chapter that allows him to present his fourfold line of argument. First, the importance of neutrality in the field of international relations throughout the centuries; second, the big part taken by neutrality in the emergence of free trade and freedom of the seas; third, the contribution of neutrality in the containment of the